

În zilele de 26 și 27 februarie 2010, la sediul Colegiului Noua Europă, s-a desfășurat colocviul româno-francez „L'État en France et en Roumanie aux XIXe et XXe siècles”, la care au participat cercetători de la Facultatea de Științe Politice, Universitatea din București, de la Școala Normală Superioară din Cachan, de la Centrul Național al Cercetării Științifice din Franța etc. Lucrările s-au axat pe trei mari coordonate: stat și construcție instituțională, stat și cultură, stat și religie, abordate mai mult din perspectivă structural-sociologică decât evolutiv-istorică.

Dintre intervențiile participanților francezi o reținem, pentru semnificația actuală, pe aceea a lui Marc-Olivier Baruch, „*Montesquieu, reviens, ils sont devenus fous!*”: *histoire de l'État, droit et politique dans la France contemporaine*, în care autorul a prezentat dificultățile teoretice și practice ale încercării de responsabilizare istorico-juridică a statului francez astăzi pentru acțiunile imputabile din trecut, care se pot extinde de la deportarea evreilor în timpul regimului de la Vichy până, eventual, la noaptea sfântului Bartolomeu. În context, Marc-Olivier Baruch a semnalat aporia conform căreia imprescriptibilitatea crimei ar implica responsabilitatea eternă, precum și tendința de a impune istoriografiei norme de evaluare (legi memoriale), însemnând de fapt interdicții sau imperative (cenzură) ce inhibă studiul liber. (O tendință care i-a determinat pe istoricii francezi să semneze, în decembrie 2005, apelul „Libertate pentru istorie” – un exemplu ignorat de istoricii români, deși confrunțați cu provocări analoage). Remarcăm, pentru sugestiile analitice oferite, și comunicarea lui Olivier Wiewiorka, *La Résistance, un contre-État*, care a prezentat, din perspectiva criteriilor weberiene (protecția populației, controlul teritoriului, afirmarea unei legitimități proprii) modul în care mișcarea de rezistență franceză s-a constituit, sau cel puțin a tins să o facă, într-o organizare „contra-statală” în raport cu regimul de la Vichy. A fost o comunicare ce ar putea deschide perspective de interpretare comparative, în sensul unei morfologii a mișcărilor de rezistență, de la cele din al doilea război mondial, până la cele de astăzi, din Afganistan și din Irak.

Dintre intervențiile românești o amintim pe aceea a lui Florin Țurcanu, *Monarchie et politique culturelle en Roumanie dans les années 1930* – o analiză a modului în care, prin intermediul acțiunii culturale, regele Carol al II-lea a căutat să-și câștige o legitimitate pe care am putea-o numi charismatică, pentru a dubla și a compensa oarecum legitimitatea instituțională conferită de votul Parlamentului, la 8 iunie 1930, în demersul său de compromitere și înlocuire a sistemului partidist cu regimul conducerii personale. Semnalăm și comunicarea Silviei Marton, *L'émergence des partis politiques roumains au XIXe siècle : représenter la société ou administrer l'État*, care a avansat ideea existenței în România, între 1866–1918, a unui regim partidocrat (termenul nostru), în condițiile în care, lipsit de cadrele necesare administrației, statul ar fi fost cumva luat în stăpânire de reprezentanții partidelor liberal și conservator, care au prezervat apoi supremația instituțională a elitelor sociale. Interpretarea nu e lipsită de un anumit temei și merită aprofundată, dar premisa ei majoră – anume că statul român în 1866 era un stat slab, adică

incapabil să controleze eficient teritoriul și să preleveze impozitele – este cel puțin riscată din punct de vedere istoric. De asemenea, se pierde din vedere factorul politic care a fost monarhia – ca reprezentantă a statului în sine (a ideii statale) –, care a deținut un ascendent asupra partidelor în contextul „rotativei guvernamentale”.

Mult mai discutabilă conceptual și metodologic ni s-a părut participarea lui Daniel Barbu, *La question théologico-politique en Roumanie postcommuniste*, prin prisma premisei sale nominaliste (ca să nu zicem solipsiste), potrivit căreia realitățile sociale nu există decât atunci când sunt gândite teoretic ca atare. În această logică, autorul susținea, de pildă, că despre un stat românesc nu se poate vorbi decât din secolul al XIX-lea. Am constatat cu această ocazie, încă o dată, că aparența intelectualistă și poza „revizionistă” nu fac decât să disimuleze absența conținutului științific autentic, în măsura în care știința se raportează la referențialul realității obiective, nu al proiecțiilor subiective.

Altmineri însă, colocviul a fost un cadru de dialog util, care a pus în evidență modele analitice și interpretări suficient de interesante pentru a reflecta mai departe asupra lor. În definitiv, poate că acesta e rostul fundamental al tuturor manifestărilor de acest fel.

(Alexandru Mamina)

În perioada 11–12 iunie 2010 s-a desfășurat, la Institutul de Istorie al Universității Jagiellone din Cracovia, conferința intitulată „Writing Central Eastern Europe”. În centrul atenției s-a aflat literatura de călătorie. Din punct de vedere metodologic, organizatorul (prof. Jakub Basista) a propus revenirea la influența teză a lui Larry Wolff asupra *Inventării Europei de Est*. Mai mult de treizeci de cercetători și universitari au răspuns invitației. Literatura de călătorie este unul dintre cele mai actuale subiecte abordate în cercetările de literatură și istorie, dialogul interdisciplinar rezultat în cadrul conferinței fiind de un real folos pentru ambele părți. Din punct de vedere cronologic, comunicările prezentate au tratat aspecte mergând de la perioada medievală până la cea contemporană.

În ceea ce privește lucrările de istorie medie, deosebit de interesantă a fost opinia Zsuzsannei Reed (*The Armchair Travelers' Guide to Eastern Europe: Patterns of Local Information about the Region in Medieval England*) asupra necesității de a analiza și din punct de vedere paleografic manuscrisele cuprinzând descrieri de călătorie, mai ales când acestea sunt, în mod evident, fictive. Boris Stojkovski a reușit o excelentă analiză a călătoriilor lui Abu Hamid în Ungaria medievală, reliefând diferențele de mentalitate și interes dintre călătorii proveniți din Orient și lumea islamică și cei europeni. Comunicarea Alenei Kliuchnik (*Western Representations of Poland, Lithuania and Moscovia in the Fifteenth – First Half of the Sixteenth Centuries*) a stârnit discuții legate de diferențele conceptuale dintre „cultură” și „natură”, pornind de la teza autoarei, potrivit căreia